

Mr. drs. C. Homan

Moed van militair onontbeerlijk

Toepassen van geweld vereist een afweging tussen de potentiële opbrengst ervan, hoe ook gedefinieerd, en de risico's die dat voor eigen lijf en leden met zich meebrengt. Als voor die afweging geen moed nodig is, daalt de 'gewelddrempel'.

Het is ongeveer tien jaar geleden dat Abraham de Swaan tijdens een jubileum van de toenmalige stichting Maatschappij en Krijgsmacht onder de titel 'Moed moet' de jubileumrede uitsprak. Hierin beantwoordde hij de vraag "zijn wij laf?" bevestigend met: "ja, Nederlanders zijn laf". Hij noemde twee oorzaken. In de eerste plaats is Nederland slechts zelden bij oorlogen betrokken en voor zover dit wel het geval was, heeft het de laatste paar eeuwen die oorlogen altijd verloren. De tweede oorzaak is dat met onze, over het algemeen vrij vreedzame samenleving, Nederlanders naïef zijn en heel weinig geweld gewend. Op geweld heerst volgens De Swaan in Nederland een taboe. Een andere socioloog, Jacques van Doorn, had al eerder gesteld dat Nederlanders meer geschikt zijn voor internationale tribunalen en vredespleizen dan voor krijgshaftige avonturen.

Niet zo vredelievend

Maar gelukkig kent ons land ook nog professionele beoefenaars van de krijgsgeschiedenis. Zo prikte historicus Martin

Bossenbroek de mythe door van de natuurlijke vredelievendheid van de Nederlandse staat en van het Nederlandse volk die de afgelopen anderhalve eeuw zouden zijn ontstaan. Hij wees op de massaal gesteunde militaire onderwerping van Nederlands-Indië en de inzet van meer dan 150.000 Nederlandse militairen tijdens de dekolonisatie van Indonesië. De historicus Cees Fasseur spreekt over de Politionele Acties zelfs van: "Een machtsvertoon dat afgezet tegen het bescheiden Nederlands potentieel, voor het Franse machtsvertoon in Indo-China, of, twintig jaar later, voor het Amerikaanse machtsvertoon in Vietnam nauwelijks onderdeed". Voor zover in de publiciteit de gebeurtenissen in Sebrenica enige tijd een negatief beeld over onze krijgsmacht lieten domineren, zorgde de missie naar Uruzgan voor een zeer positieve uitstraling van onze krijgsmacht. Zo riep Elsevier de Nederlandse militairen in Uruzgan uit tot Nederlander van het jaar 2006. En, uit een recent onderzoek van het CBS naar het vertrouwen van Nederlanders in hun officiële instituties zoals de kerk, pers, politie, krijgsmacht, rechters, de NAVO, ambte-

Abraham de Swaan

naren, grote bedrijven en de EU, blijkt dat de krijgsmacht kan rekenen op 75% vertrouwen, het hoogste percentage!

Moed

Een van de belangrijke kenmerken van een professionele krijgsmacht is personeel dat in beginsel beschikt over (wat Aristoteles noemde) vier, zogenaamd kardinale deugden: moed, rechtvaardigheid, matigheid en praktische wijsheid. Moed, waar deze column zich verder op richt, is vanouds een belangrijke militaire deugd. Bij moed gaat het om de bereidheid en het vermogen risico's te nemen. Eventueel vraagt dit zelfs het offer van eigen leven. Aristoteles noemde moed het midden tussen gevoelens van angst en overmoed, iets tussen lafheid en roekeloosheid in.

Heldengedrag is meestal niet het resultaat van een specifiek persoonskenmerk maar iets dat ontstaat tussen personen en situaties. Zo bestaan er diverse opvattingen over moed, die altijd zeer afhankelijk zijn van plaats en omstandigheden.

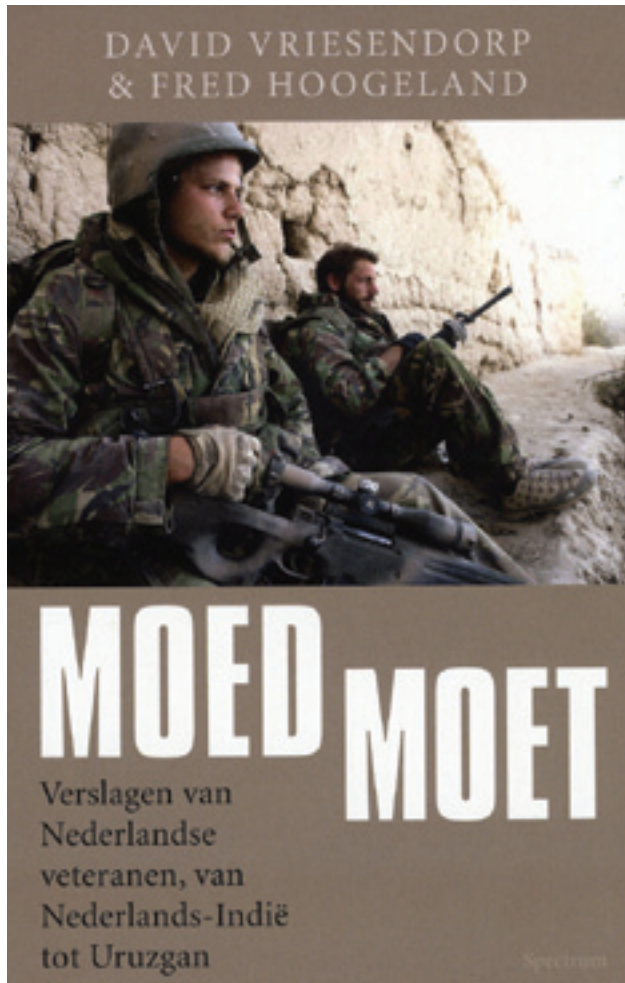
Moed moet

Impliciet als stellingname tegen de hierboven genoemde uitspraak van Abraham de Swaan, geven in de recente publicatie *Moed Moet* (David Vriesendorp & Fred Hoogeland – Unieboek - Het Spectrum) bijna twintig Nederlandse veteranen, van Nederlands-Indië tot Uruzgan, in interviews hun visie op 'moed'. Zo antwoordt desgevraagd de onlangs overleden Ridder Militaire Willemsorde (RMWO) Giovanni Hakkenberg: "Onder moed versta ik het overleven van je angst. Als je dat niet kunt, dan kun je ook niet moedig zijn. Je vraagt je bij voortduring af waarom je de dingen doet die je doet. Bij mij speelde altijd een belangrijke rol om de anderen te helpen". Dat geldt ook voor RMWO Marco Kroon, die op de vraag "Wat is moed?", stelt dat hij er steeds moed zijn voor zijn mannen, onder welke omstandigheden dan ook. Generaal Peter van Uhm vindt dat "Moed te maken heeft met bewust goed handelen, bewust risico's nemen om de eenheid of anderen beter uit een situatie te laten komen".

*...uiteindelijk de militair op de grond
een belangrijke rol speelt bij de
einduitkomst van een conflict*

In alle drie gevallen is sprake van moed als morele deugd, omdat ze verbonden is met een houding van betrokkenheid op derden.

Uit de vele interviews in deze publicatie komt veelal naar voren dat goed leiderschap hierbij een belangrijke rol speelt. Een leider wordt gedefinieerd als een man/vrouw die zelfkritiek niet schuwt, flexibel is omdat omstandigheden immers kunnen veranderen, oog heeft voor het wel en wee van zijn/haar manschappen en erop toeziet dat de manschappen de gegeven bevelen begrijpen en zich bewust zijn van de dilemma's. Een leider moet het goede voorbeeld geven en gezag afdwingen vanwege ervaring, inzicht, maar ook intuïtie. Uit empirisch onderzoek blijkt overigens dat militairen in de eerste plaats voor hun maatjes en leiders vechten, en niet zozeer voor abstracte waarden als het vaderland of nog abstractere, zoals mensenrechten.

Cover van het boek *MOED MOET*

Drones

Nu oorlogen ver van het eigen grondgebied worden uitgevochten, voor doelen die minder duidelijk zijn dan vroeger, is er sprake van een toegenomen gevoeligheid voor het vermijden van risico's en voor slachtoffers onder eigen militairen. De gedeeltelijke oplossing hiervoor is de inzet van gevechtsvliegtuigen, kruisraketten en, gedurende de laatste jaren, drones. Een officiële doctrinepublicatie van het Britse ministerie van Defensie over drones stelt de morele en ethische dilemma's uitvoerig aan de orde. De publicatie meent dat als oorlog moreel verantwoord wil zijn, het doden van vijanden gepaard moet gaan met een element van zelfopoffering, of in ieder geval risico. Kortom, moed is hierbij een dwingend vereiste. De vraag die de Britse doctrine echter niet beantwoordt is, of bij de inzet van drones hiervan nog wel sprake kan zijn.

Niet zonder soldaten

Het is hoogst onwaarschijnlijk dat onbemande systemen ooit volledig de soldaat op de grond zullen vervangen, vooral niet in complexe operaties, zoals *counterinsurgency*, waarin de bevolking een cruciale rol speelt. Conflicten in Afghanistan en Mali tonen aan dat uiteindelijk de militair op de grond een belangrijke rol speelt bij de einduitkomst van een conflict. En daarbij is een militair met moed nog steeds een onontbeerlijke factor! <